

STANOWISKO FORUM UCZELNI TECHNICZNYCH

w sprawie oceny funkcjonowania i kierunków zmian systemu świadczeń pomocy materialnej dla studentów

Forum Uczelni Technicznych wskazuje, że obecna architektura systemu pomocy materialnej nie odpowiada dynamicznie zmieniającym się realiom ekonomicznym i społecznym. System ten powinien pełnić dwie fundamentalne funkcje: funkcję socjalną, polegającą na wyrównywaniu szans edukacyjnych oraz funkcję motywacyjną, stanowiącą inwestycję w rozwój kadr dla innowacyjnej gospodarki. Obecnie obie te funkcje są zaburzone przez nieefektywne mechanizmy podziału środków.

Należy przyznać, że aktualny mechanizm jest niedoskonały i często prowadzi do trudności w pełnym wykorzystaniu funduszu przez uczelnie. Konieczność reformy i racjonalizacji wydatków jest dla środowiska akademickiego uczelni technicznych bezsporna.

Forum stoi jednak na stanowisku, że odpowiedzią na te ogólne problemy systemowe nie mogą być mechaniczne cięcia, które uderzają w najaktywniejszą część społeczności akademickiej. W tym kontekście krytycznie oceniane jest wprowadzone ustawowo ograniczenie wydatków na stypendia rektora do poziomu 45% całości dotacji. Jest to działanie doraźne, które nie usuwa przyczyn problemu, takich jak niedopasowanie progów socjalnych do płacy minimalnej, a jedynie maskuje skutki. Nowe regulacje uderzą w najzdolniejszych studentów, drastycznie pogarszając ich sytuację materialną i osłabiając system wspierania nauki i ich rozwoju.

Należy podkreślić, że stypendium rektora w realiach studiów technicznych wykracza poza funkcję zwykłej nagrody finansowej. Stanowi ono kluczowy element budowania kapitału ludzkiego i jest realną inwestycją w potencjał naukowy, sportowy oraz artystyczny. Środki te umożliwiają realizację inicjatyw wykraczających poza standardowy program kształcenia. Pozwalają na sfinansowanie zaawansowanych prototypów, dodatkowych licencji oprogramowania oraz unikalnych materiałów niezbędnych do realizacji autorskich projektów i udziału w konkursach. Ich ograniczenie stworzy barierę ekonomiczną dla rozwoju innowacyjności, co stoi w sprzeczności ze strategicznymi celami rozwoju polskiej nauki.

Obecny model obsługi świadczeń, oparty w dużej mierze na papierowym obiegu dokumentów i manualnej weryfikacji zaświadczeń, jest archaiczny i nieprzystający do standardów cyfrowego państwa. Forum Uczelni Technicznych dostrzega konieczność głębokiego uproszczenia procedur stypendialnych, podkreśla jednak, że powinno to następować przede wszystkim poprzez nowoczesne rozwiązania systemowe, a nie przez ograniczanie dostępności stypendiów.

Forum postuluje wdrożenie rozwiązań opartych na pełnej cyfryzacji i automatyzacji, w szczególności poprzez integrację systemów uczelnianych z bazami danych administracji publicznej. Umożliwiłoby to automatyczną weryfikację dochodów, co przełożyłoby się na ograniczenie konieczności dostarczania papierowej dokumentacji oraz znaczące zmniejszenie obciążenia administracyjnego studentów i organów stypendialnych.

Jednocześnie zaznacza się, że technologia ma służyć człowiekowi, a nie go eliminować. System nie powinien prowadzić do wykluczenia studentów znajdujących się w nietypowej sytuacji życiowej, obejmującej przypadki nagłej utraty dochodu czy zmiany sytuacji rodzinnej. Automatyzacja musi bezwzględnie uwzględniać czynnik ludzki i sytuacje, których systemy podatkowe nie odnotowują w czasie rzeczywistym, pozostawiając ścieżkę indywidualnego rozpatrzenia sprawy.

Forum Uczelni Technicznych apeluje o kompleksowe podejście do standaryzacji systemu pomocy materialnej. Zgodnie z artykułem 70 ustęp 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej władze publiczne zapewniają równy dostęp do wykształcenia, co powinno implikować odpowiednie priorytety w zakresie udzielanego wsparcia i jego sprawiedliwy podział.

Dlatego też standaryzacja nie powinna polegać na ogólnym ustalaniu sztywnych limitów podziału subwencji, które krępują autonomię uczelni, lecz na realnym wyrównywaniu szans studentów. Postulowane jest dążenie do ujednolicenia kryteriów i wysokości stypendiów socjalnych w skali kraju. Obecna sytuacja, w której pomoc socjalna dla studenta o tym samym dochodzie drastycznie różni się w zależności od uczelni, jest niesprawiedliwa systemowo. Standaryzacja powinna doprowadzić do jednakowego wsparcia osób, które tego najbardziej potrzebują, niezależnie od miejsca studiowania.

W ocenie Forum obecne zmiany legislacyjne prowadzą do sytuacji odwrotnej, gdyż pozbawiają uczelnie elastyczności w zarządzaniu funduszem, nie dając w zamian narzędzi do realnego i sprawiedliwego zagospodarowania środków w części socjalnej.

W odpowiedzi na zidentyfikowane wyzwania systemowe Forum Uczelni Technicznych rekomenduje podjęcie następujących działań naprawczych:

- **Przywrócenie elastyczności Uczelni w kształtowaniu struktury wydatków.** Rekomenduje się rezygnację ze sztywnych limitów i powrót do rozwiązań umożliwiających uczelniom decydowanie o podziale środków z uwzględnieniem specyfiki danej jednostki. Pozwoli to ograniczyć ryzyko spadku wysokości świadczeń motywacyjnych, które dla studentów kierunków technicznych są niezbędnym narzędziem pracy naukowej.
- **Reformę systemu w oparciu o analizę realnych potrzeb socjalnych.** Wnioskuje się, aby przebudowa funduszu była poprzedzona poszerzeniem dostępności pomocy socjalnej poprzez weryfikację i waloryzację progów dochodowych oraz ich standaryzacją w celu zapewnienia równego traktowania studentów. Reforma nie może opierać się na prostym przesuwaniu środków kosztem stypendiów za wyniki.

Forum Uczelni Technicznych podkreśla, że prawidłowo zaprojektowany system pomocy materialnej powinien być zrównoważony, co oznacza konieczność efektywnego wspierania studentów w trudnej sytuacji życiowej przy jednoczesnym stymulowaniu rozwoju najbardziej utalentowanych jednostek budujących potencjał intelektualny państwa. Obecne zmiany prawne, mimo słusznego celu racjonalizacji wydatków, w ocenie przedstawicieli uczelni technicznych wymagają korekty i uzupełnienia o systemowe reformy w obszarze świadczeń socjalnych i cyfryzacji.

Przewodniczący
Forum Uczelni Technicznych

mgr inż. Adam Leśniak